

یادگار عبرت‌آموز نبرد جهان گیر

در خشش یک محله روی کاکل تولیداتش

■ موضوع: حرفه‌ها و مشاغل دولابی‌ها
■ ویژگی: شهرت فراگیر محصولات کشاورزی و گل و گیاه

وقتی صحبت از تهران قدیم و نخستین محله‌های آن به میان می‌آید، بی‌شک به نام محله دولاب که در گذشته روستایی کوچک بود، می‌رسیم. به همین دلیل بسیاری از مشاغل تهران قدیم ابتدا در همین روستا پا گرفت. **دامداری:** روستای دولاب همسایه خوش آب‌وهوای ری بود و خاک حاصلخیزش سرسبزی مرعش را به مثابه سفره تغذیه چهارپایان و دامها تضمین می‌کرد تا به عنوان قطب تولید شیر، پشم، گوشت و لبنیات سالم و غنی روی پای خود بایستد؛ به نحوی که آوازه کیفیت و خوشمزه‌گی این محصولات تا دیگر روستاهای آن روزگار وری و دور دست‌ها رفت. **کشاورزی:** اگر به خاطرات ریش سفیدهای تهران سرک بکشیم، حتماً از عطر و بو و طعم دلچسب خیارهای دولاب یاد می‌کنند و از دوره‌گردهایی می‌گویند که برای بازار گرمی با نوایی آهنگین می‌خواندند: «سبز و صبح چیده دارم خیار، گل به سر دارم خیار، کاکل به سر دارم خیار، سبزه دولابی دارم خیار» به جز خیار، بادمجان، کاهو، گل کلم و کلم هم از دیگر محصولات کشاورزی پرتعداد مزارع دولاب بود.

پرورش و فروش گل و گیاه:

پرورش و فروش انواع گل و گیاه ایرانی و فرنگی از دیگر شغل‌های اهالی دولاب از گذشته تا به امروز است. یکی از جاذبه‌های محله دولاب برای پایتخت‌نشینان، وجود بازار گل و گیاه محلاتی است.

باغداری: یکی از مشاغل پرسود و بازده دولاب باغداری بود. به دلیل سرازیر شدن آب‌های جاری قلهک و رشته‌قنات‌های شناخته‌شده اکبرآباد، باقرآباد، قوامی و جویبارهای فراوان، دولاب تبدیل به روستایی فرح‌انگیز شد و در دل آن باغ‌های بزرگی چون حبیبی، رضوان و... جان گرفتند؛ امروزه این باغ‌های پرمیوه و محصول که زمانی اهالی از آن کسب روزی می‌کردند، به پارک عمومی تبدیل شده است.

ناگفته نماند که یکی از رسم‌های جالب دولابی‌ها، وقف باغ برای خدمات عام‌المنفعه بود؛ نمونه‌اش وقف باغ موروثی و معروف دولابی که وقف امام حسین (ع) شده است. این باغ امروز گلخانه شده و درآمد حاصل از فروش محصولاتش، وقف کارهای خیر می‌شود.

مشاغل سنتی: مشاغل مانند میرابی، مفتی‌گری، مباشران املاک و رابطان بین مالکان و رعیت، مکتب‌داری، بنایی، آهنگری، نجاری، فروش آذوقه، کاروانسرا داری، یخچال‌داری، حمامی و... از مشاغل قدیمی و سنتی اهالی دولاب در روزگار گذشته بوده است.

کشته‌شدگان لهستانی در جنگ دوم جهانی خریداری شد. امروز در گورستان دولاب قبر ۴۰۹ سرباز و ۵۲۷ غیرنظامی وجود دارد. همچنین در این بخش ۲ نماد سنگی نشان عقاب و صلیب روی سنگ‌قبرها نقش بسته است که به زبان لهستانی، فرانسوی و فارسی بر آن نوشته شده است: «آرامستان تبعیدشدگان لهستانی که در زمان مراجعت به میهن خود، اینجا به خواب ابدی فرو رفتند.»

■ موضوع: گورستان لهستانی‌ها
■ ویژگی: بازمانده از جنگ دوم

آتش جنگ جهانی دوم، تر و خشک را با هم سوزاند. شعله‌های آتش مستقیم و غیرمستقیم جنگ جهان‌گیر حتی به کشورهای بی‌طرفی مانند ایران و لهستان هم کشیده شد. هیتلر با یورش نیروهای آلمانی، لهستان را اشغال کرد و در کوران جنگ، براساس قدرت می‌تاخت؛ در حالی که لهستانی‌ها آواره یا اسیر شده بودند. در کشاکش تحولات جنگ، در مدت ۳ سال، حدود ۱۵۰ هزار لهستانی از بندر انزلی، مرزهای جنوبی، قزوین و کرج برای شروع یک زندگی جدید و به امید بازگشت دوباره به وطن، وارد تهران شدند و عده‌ای دیگر هم مهاجرت کردند. علیرضا زمانی، تهران‌پژوه در این باره می‌گوید: «این مهاجران که به اجبار ترک خانه و وطن کرده بودند، سختی‌ها و شکنجه‌های فراوانی را، چه در سفرهای طولانی و چه در زمان کار در اردوگاه‌های اجباری تحمل کردند. رنج و سختی فراوان در کنار شیوع تیفوس و کمبود تغذیه و بهداشت در همان سال‌های بدو ورود، مرگ‌ومیر فراوانی را موجب شد.» زمانی با مرور کشته‌شدگان آواره و پناهنده به تهران در آن سال‌ها درباره محل دفن آنها می‌گوید: «مالکیت زمین‌های گورستان دولاب به دولت فرانسه تعلق داشت تا اینکه به مرور زمان، نماینده کلیسای کاتولیک رم بخش‌هایی از آن را خرید و در سال ۱۳۲۲ (۱۹۴۴ میلادی) بخش‌های دیگری از زمین‌های گورستان با هدف تدفین

آرامگاه نخستین زن حکومت گر شیعه در ایران

اشاره کرد که لقب نخستین زن حاکم شیعی در تاریخ ایران را دارد.

شیرین دخت اسپهبد رستم طبری یا به روایت عموم، سیده ملک خاتون زنی پارسا و قدرتمند بود. البته برخی از مورخان بنا به زیارتنامه‌ای که در ورودی این آرامگاه درج شده است، نسب او را به امام موسی کاظم (ع) می‌دانند. اهالی دولاب ماجرای سیده ملک خاتون را با غرور خاصی تعریف و از جواب دندان‌شکنی که او به سلطان محمود غزنوی داد، قصه‌ها و روایت‌ها نقل می‌کنند.

کفایی می‌گوید: «او در مقابل تهدیدهای سلطان محمود برای تصرف ری کوتاه نیامد و در جواب نامه او نوشت: «اگر تو بخواهی ری را بگیری این کار از دو حال بیرون نیست یا آنکه تو در این نبرد پیروز خواهی شد یا من؛ اگر تو پیروز شوی که چندان قدر و بهایی نداری، زیرا همه گویند محمود زنی را شکست داد و اگر من فاتح شوم، آبرو و حیثیت تو بر باد خواهد رفت و همگان گویند محمود با آن همه خدم و حشم از زنی بیوه شکست خورد.» کفایی تأکید می‌کند که این روایت در متون تاریخی ذکر شده است.

امامزاده اهل بن علی ۴ بقعه گل زرد

امامزاده اهل بن علی (ع) بقعه متبرکه دیگری است که اهالی دولاب به آن ارادت دارند. اشعاری بر دیوار بقعه خودنمایی می‌کند که طبق آن، صاحب مرقد از فرزندان امیرالمؤمنین (ع) بوده است. ناصر تکمیل‌همايون، تهران‌پژوه و تاریخ‌نگار، از این بقعه به نام بقعه گل زرد نیز نام برده است.

پاسخ دندان شکن سیده ملک خاتون به سلطان غزنوی

از جذابیت‌های محله دولاب باید به آرامگاه بانویی

■ موضوع: بقعه‌ها و امامزاده‌های دولاب

■ ویژگی: ماجرای شهادت یاران امام رضا (ع) در دولاب و نخستین زن حاکم شیعه در ایران

در روزگار قدیم مسافران مشهد باید از محدوده‌ای که امروز به دولاب مشهور است می‌گذشتند. این روستا در نزدیکی ری باستانی قرار گرفته بود. ماجرای امامزاده چهل تن در محله تاریخی دولاب به همین مسافرائی برمی‌گردد که قرار بود از مسیر این روستا به خراسان برسند و با امام هشتم شیعیان دیدار کنند. این مسافران جمعی از یاران امام رضا (ع) بودند که مأموران خلیفه عباسی آنها را در دولاب به شهادت رساندند. سید کفایی، از معتمدان محله دولاب، می‌گوید: «کسی از اهالی محله دولاب نیست که داستان بقعه چهل تن را نداند. این بقعه یک بنای خشکی و ساده مربعی شکل است که ستون‌های استوانه‌ای، چهار گوشه‌اش را احاطه کرده است. قرار گرفتن آن در محیطی پر درخت، فضا را دل‌انگیز کرده و بر معنویت آن افزوده است. قدیمی‌ها باور داشتند که زمین‌های اطراف امامزاده‌ها با برکت است و به همین دلیل، بخش زیادی از زمین‌های اطراف بقعه چهل تن، وقف قبرستان دولاب شده است.»